

Názov výstavy: Nežná / The Doctors

Podnázov: Doktorandstvo Fakulty výtvarných umení, Akadémie umení v Banskej Bystrici

Kurátorka: Gabriela Garlatyová

Vystavujú: Gabriela Birošová, Martin Bízik, Jana Čepa, Peter Decheť, Adam Engler, Jana Farmanová, Dominika Kováčiková, Matúš Maťátko, Natália Šimonová

Termín: 23. 11. 2024/ sobota o 18:00 h

Trvanie výstavy: 23. 11. - 31. 12. 2024

Organizátor: Kontext o. z./ Koniareň – priestor pre súčasné umenie

Miesto: Galéria KC – BEREHOVO, ŠUM, M. R. Štefánika 2329 Trebišov

Program galérie Koniareň z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

Výstava je v rámci projektovej časti Mladé kone.

S podporou mesta Trebišov.

Nežná

Výstavný projekt *The Doctors* predstavuje súčasné formy výtvarného a vizuálneho vyjadrenia študentstva tretieho stupňa vysokoškolského štúdia FVU Akadémie umení v Banskej Bystrici.

Témou výstavy je skúmanie identity a role doktorského študentstva v umení – od výskumnej, kritickej, ale tiež terapeutickej (liečiteľa duší) a individuálnej, až spontánnej povahy umeleckej činnosti. Nejedná sa už len o remeselnú stránku diela, orientáciu a prehľad v oblasti dejín umenia, ide o zodpovedné pomenovanie vlastného postoja, hlasu a myšlienkového schopnosti svoju tvorbu intelektuálne vysvetliť, zdieľať a šíriť do verejného priestoru.

Individuálne autorské diela multimedialného diapazónu, sú introspektívnym pohľadom, ktorý odhaľuje ich osobné skúsenosti a postoje voči svetu okolo nás. Vzájomné hypermediálne prepojenie priestorovej, angažovanej, či grafickej tvorby s tradičnou maľbou vytvára dynamický dialóg, ktorý diváctvo vyzýva k zamysleniu nad úlohou umelca a umelkyne v súčasnej spoločnosti. Zároveň je sledovanie týchto autorských prístupov aj sondou do toho, čo súčasné umenie, jeho prevádzka a vôbec jeho podstata je, čo ju performatívne utvára a akú nadobudne v praxi spoločenskú rolu a uplatnenie.

"*The Doctors*" nie sú len umelci a umelkyne, sú to aj vizionári a vizionárky, poeti a poetky, ktorí sa snažia preniknúť hlbšie do psychológie a sociálnych súvislostí, ktoré sú dverami k sebakritickému spoznávaní. Tvoríť umenie, pracovať v oblasti umenia a kultúry totiž v súčasnosti zahŕňa rôzne spôsoby tvorivosti a práce, ktorá je navyše zraniteľná najmä pre svoju povahu duševnej a teda na prvý pohľad hmotne neviditeľnej práce. Jej spoločenský dopad a prínos je však mimoriadne prínosný a podstatný. Tvorí zdravú klímu v spoločnosti v jej rôznych vrstvách, generačných, historických, tiež pamäťových a zapisuje sa aj v individuálnych príbehoch a osudoch spoločenstva.

Výstava s názvom *Nežná* reflektuje aktuálne témy súčasnosti, venuje sa témam politiky a spoločnosti, pamäte a histórie (Gabriela Birošová, Martin Bízik, Adam Engler, Peter

Decheť), ich kritickým revíziám a postojom, od ekologického a prírodne-meditatívneho (Jana Čepa) po feministický.

Výstava spája rôzne autorské pozície od kritiky obrazu-plagátu Matúša Maťátka, kritickej štrukturálnej analýzy maľby a videoperformancii *Robertkovia vo vani* Natálie Šimonovej po feministické maľby odporu pomocou štýlu „grotesky“ Dominiky Kováčikovej a femininitu ako morfológicko-poetickú maľbu Jany Farmanovej.

Gabriela Birošová prináša výstave základný motív, udáva jej nežný ideový tón svojimi text-artovými statementmi *Instantnej poézie*. Birošová je zároveň hýbateľkou tejto výstavy aj s ohľadom na jej aktívnu spoluprácu so študentstvom, ale tiež spoluprácou na videoperformancii N. Šimonovej, s ktorou nosili obraz *Robertkovia vo vani* po meste Banská Bystrica a predstavili ho obyvateľstvu počas ich bežného pobytu vo verejnom prostredí mesta.

Výstava s názvom *Nežná* pracuje s významami tohoto slova: nežnosť ako citová plnosť, mäkkosť, prívetivosť, pokojnosť je zároveň označením Nežnej revolúcie, historickej udalosti v roku 1989, kedy sa zrútil politický totalitný režim a zmenil sa na demokratický. Kľúčovým slovom výstavy sa tak ukazuje slovo sloboda, ktorá je predpokladom tejto zmeny.

Nežná zároveň odkazuje a pripomína svoj opak, hrubosť, násilie, nespravodlivosť a neslobodu. Kým Nežná označuje jemný prechod k demokratickej moci bez násilia, tak premena spoločnosti bola zároveň radikálnou. Práve dnes by sme sa mali zamýšľať nad týmito formami nežnosti a premeny, či práve dnes nie je naša neschopnosť urobiť revíziu kritických problémov spoločnosti mostom pre mocenské praktiky, ktoré sa nám teraz vracajú.

Čo je to byť nežným a nežnou? Je to skromnosť, nekonfliktnosť, ktoré by mohli byť povahy stereotypnej? Skrýva sa za tým to, ako stále uvažujeme o rolách žien a mužov v spoločnosti?

A ako potom dešifrujeme, to čo považujeme za opak nežnosti, teda bezcitnosť, drzosť, zlobu, nepriateľskosť a konfliktnosť, ktoré vymedzuje slušnosť a ľudskosť, dokonca tak, že ju potláča. Uvažovať o nežnom, znamená uvažovať o tom, čo je ľudské, kedy a ako sa stávame ľuďmi, ako sa prejavujeme a konáme v spoločenskom a politickom rámci, ale aj v osobnom živote. Hovorí o našej spolupatričnosti, ale aj starostlivosti, prípadne o jej absencii. Tam sa stretáme práve s tým, čo už ľudské nie je. Tam, kde chýba starostlivosť, spolupatričnosť, empatia a komunikácia nastáva nielen stagnácia, ale vzniká tu aj priestor pre mocenské a direktívne správanie, teda nedemokratické praktiky. Vtedy, keď tieto nedemokratické praktiky narastajú môžeme hovoriť o drsných, hrubých a agresívnych činoch, ktoré škodia ľudskosti a človeku samému, ale aj životnému prostrediu. Sme súčasťou väčšieho celku, v rámci ktorého práve spolupatričnosť a spolupráca poukazujú aj na všetky minoritné, okrajové či nejakými spôsobmi potlačené a potláčané entity a témy.

Gabriela Birošová

Slovenská vizuálna umelkyňa, poetka, autorka slam poetry a fotografka. V roku 2021 ukončila magisterské štúdium na Katedre IDM Akadémie umení v Banskej Bystrici, kde od roku 2023 pôsobí ako doktorandka v Ateliéri digitálnych médií pod vedením prof. Michala Murina. Jej tvorba často reflektuje aktuálne socio-politické dianie. Reaguje a vyjadruje sa prostredníctvom performancie a participatívnych projektov. Svoju autorskú poéziu pravidelne publikuje na sociálnych sieťach a signuje ju pod pseudonymom - instantná poézia. Okrem umeleckej činnosti sa angažuje aj aktivisticky. V roku 2018 získala ocenenie

Pierko Rady Bielej vrany za organizáciu protestov Za slušné Slovensko, a v roku 2019 ocenenie Srdce na dlani v kategórii dobrovoľníctvo v oblasti ľudských práv. Ako fotografka dokumentuje spoločenské dianie, nezávislú kultúru (osobitne v Centre nezávislej kultúry – Záhrada), a tiež prostredie Akadémie umení v Banskej Bystrici.

Martin Bízik

Martin Bízik (1996, Martin) je absolventom (2022) Akadémie umení v Banskej Bystrici, Ateliéru digitálnych médií u prof. Michala Murina. Pracuje na pomedzí digitálnych médií a site-specific inštalácií. Autor vo svojej tvorbe využíva a zostrojuje vlastné meracie prístroje a získané dáta následne transformuje do vizuálnej a/alebo audio podoby (sonifikácia dát). Výsledkom sú diela mapujúce prírodné prostredia, experimentálne nástroje a zvukové inštalácie pohybujúce sa v intenciách Art and Science. Jeho záujem o interdisciplinárne presahy odzrkadľuje aj nominácia na ocenenie DOSKY 2022 za najlepšiu scénografiu sezóny za predstavenie Vnorená (nezávislé zoskupenie Odivo).

Stolička, bežný prvok interiérového mobiliáru, nenápadne zasahuje do priestoru. Dve minimalistické stoličky umiestnené oproti sebe otvárajú možnosť na dialóg medzi dvomi participantami, ktorý je sprostredkovaný pomocou interaktívnej inštalácie. Reakciou stoličky na jej naklonenie — hojdanie sa, je vysoký tón zvuku, ktorý sa vyšším uhlom náklonu zintenzívňuje a rozohráva tak možnosť replikovania bez nutnosti hovoreného slova čím abstrahuje obsah dialógu. Takéto prostredie sa následne stáva kontemplatívnym miestom pre interakciu návštevníkov, v ktorom dokážu objavovať možnosti neverbálnej komunikácie. Inštalácia nadväzuje na predošlé dielo s názvom Chair, ktoré bolo primárne určené na vedenie monológu.

Peter Decheť

Peter Decheť (1979) pracuje primárne v médiu maľby, ktorú často kombinuje s prvkami ready-made (nájdene objekty). Jeho tvorbu možno rozdeliť do sérií, v ktorých sa kontinuálne zaoberá kolektívnou pamäťou, fenoménom moci, prázdnotou a deformáciami.

Peter Decheť pochádza z Topoľčian, kde aj žije. Jeho ateliér sa dlhodobo nachádza v Tovarnickom kaštieli. V rozmedzí rokov 2014 až 2020 študoval v Otvorenom ateliéri maľby pod vedením doc. Rastislava Podobu, na Akadémii umení v Banskej Bystrici. V súčasnosti v štúdiu pokračuje na doktorandskom stupni, pod vedením doc. Mgr. art. Rastislava Podobu. Na konte má niekoľko samostatných a mnoho skupinových výstav na území Slovenska a Českej republiky.

Adam Engler

Adam Engler je slovenský vizuálny umelec a doktorand na Akadémii umení v Banskej Bystrici u doc. Jána Adamove, kde sa venuje voľnému výtvarnému umeniu. Počas štúdia absolvoval pracovné stáže v umeleckých a ľudskoprávných centrách v Berlíne, Porte a New Yorku, Cluj-Napoc. Engler aktívne vystavuje na Slovensku aj v zahraničí a pôsobí ako učiteľ fotografie v Bratislave. Je tiež spoluzakladateľom a spoluorganizátorom ľudskoprávneho podujatia PRIDE Banská Bystrica. Vo svojej tvorbe pracuje s médiami fotografie a mediálnych inštalácií, pričom sa tematicky venuje angažovanému a aktivistickému umeniu, queer resistance a reflexii súčasných spoločenských a ekologických tém, najmä v kontexte východnej Európy. Séria fotografií zachytáva vizuálnu kritiku prístupu slovenského štátu k vzdelávaniu a kultúre. Chaotické nahromadenie stoličiek a lavíc, náhodne poukladaných a opustených, symbolizuje alarmujúce zanedbávanie vzdelávacích a kultúrnych infraštruktúr v krajine. Tento obraz

rezonuje s kritickým a angažovaným umeleckým prístupom Adama Englera, ktorý upozorňuje na spoločenský úpadok a inštitucionálnu apatiu. Vizualizovaný chaos neodráža len fyzický neporiadok, ale aj ideologický, naznačujúc hlbšie, systémové problémy postihujúce verejné inštitúcie na Slovensku, členskej krajine EÚ. Súčasťou je zvuková nahrávka odpovedí študentov stredných škôl, ktorý odpovedali na otázku Čím chcem byť, keď budem veľká/ý? Nad Tatrou sa blýska, školstvo sa nám stíska odkazuje na aktuálnu situáciu, v ktorej sa slovenské školstvo nachádza, pričom stále odkazuje na slová hymny SR.

Dominika Kováčiková

V niekoľkých mojich maľbách sa často zameriavam na detaily. Snažím sa zdôrazniť aj tie najmenšie prvky, ako sú stuhy vo vlasoch či infantilné spodné prádlo, ktoré evokujú pocit nevinnosti a čistoty. Avšak, niektoré zobrazenia zahŕňajú aj zbrane, ktoré nás vyvolávajú pocit nebezpečenstva, násilia ale aj ochrany. V týchto prácach sa snažím o vyváženie týchto

protichodných pocitov. Zbrane môžu byť nebezpečné a vyvolávajú strach, ale zároveň môžu byť aj prostriedkom ochrany pred hrozbou. Pri maľovaní sa snažím ukázať túto dualitu, či už zobrazením zbrane v rukách nevinne vyzerajúceho dievčaťa alebo inou kombináciou. Zameriavanie sa na detaily mi umožňuje preniesť na plátno aj tie najjemnejšie nuansy, ktoré môžu zmeniť celkovú atmosféru diela. Zároveň však chcem, aby si divák mohol vytvoriť vlastné chápanie a interpretáciu toho, čo vidí.

Vo svojich prácach sa rada pohrávam aj s prostredím, v ktorom sú figúry zasadené. Na jednej strane môže ísť o príjemné a bezpečne pôsobiace miesto, ako je napríklad piknik na lúke alebo detská izba. Avšak, na druhej strane, to môžu byť aj prostredia, ktoré sú desivé a znepokojujúce, čo obrazu dodáva náležité napätie a atmosféru hororového alebo thrillerového filmu. Moja snaha je vniesť do obrazu určitú dualitu, ktorá môže zanechať diváka v neistote a nútiť ho k premýšľaniu. To môže byť napríklad zobrazenie nevinnej postavy v tajomnom lese, alebo v hororovom prostredí, ktoré vytvára nepríjemnú a strašidelnú atmosféru. Manipulácia s prostredím mi umožňuje posunúť sa za hranice klasického zobrazenia figúr a udržiavať tak diváka v napätí a očakávaní.

Venujem sa figuratívnej tvorbe, kde ma v poslednom období zaujal najmä detail tela a jeho určitých častí. Dokážem tak vystihnúť určité emócie bez nutnosti vyjadrenia výrazu tváre. Napriek tomu sa niektorých mojich dielach vyskytujú aj portrétné výjavy, kde vyobrazujem prehnané grimasy a úškrny, ktoré dodávajú maľbám určitú grotesknosť a diváka aj napriek nie príliš ľahkej tematike dokážu s istou dávkou irónie pobaviť, čo je často aj mojím cieľom. V mojich prácach sa často vyskytuje pestrá farebnosť, ktorá niekedy môže pôsobiť až „presladeným“ dojemom. Využívam výrazný kolorit a maliarsku formu, preto sa často so zámerom jemnej provokácie pohybujem na hrane medzi umeleckým prejavom a gýčom.

Jana Čepa

Jana Čepa v rokoch 2003 - 2009 študovala na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave, odbor Maľba a iné médiá, prof. Ján Berger, Mgr. art. Klaudia Kosziba. Od roku 2023 študuje na doktorandskom štúdiu na Akadémii umení v Banskej Bystrici, na Fakulta výtvarných umení, Katedra maľby u doc. Jána Triašku.

Natália Šimonová

Natália Šimonová (1995, Žiar nad Hronom) – absolvovala štúdium na Akadémii umení v Banskej Bystrici v roku 2020 (ateliér Rastislava Podobu), kde momentálne pokračuje v doktorandskom štúdiu u Jiřího Davida. Zúčastnila sa niekoľkých workshopov na Slovenku, v

Poľsku, Maďarsku, ako aj rezidencie vo Francúzsku či v Izraeli. Vystavovala na niekoľkých kolektívnych a samostatných výstavách na Slovensku, v Českej republike, Rakúsku, Bulharsku, Francúzsku, New Yorku a v Šanghaji. Takisto bola laureátkou súťaže Maľba roka 2020. V súťaži Strabag Artaward International 2021 sa dostala do finále a získala Cenu uznania. V roku 2024 bola finalistkou Ceny Nadácie Novum a zároveň sa stala v tom istom roku jednou z laureátok súťaže Púpava development. Žije a tvorí v Prašiciach (okres

Topoľčany). Venuje sa tzv. expandovanej maľbe, t. z. s presahom za hranice média formou priestorovej inštalácie, komunikáciou malieb s priestorom a aktívnym zapojením diváka. Používa kombinácie klasických a neklasických médií, tradičných a netradičných výtvarných techník a postupov (uhol, pastel, akryl, olej, frotáž, koláž, dekoláž) a najmä hrdzu, ktorá je pre jej tvorbu charakteristická. Prechádza od figuratívneho až po abstraktné vyjadrenie vychádzajúc z pozorovania krajiny.

Róbertkovia vo vani, 2018 je maliarskou interpretáciou autorskej fotografie Tibora Huszára Portréty IV. 1984 – 1989, SNG, zobrazujúca Milana Lasicu a Júliusa Satinského vo vani. Obraz politickej satiry poslucháčka maľby prezentovala ľuďom, ktorých náhodne stretla pri prechádzke vo verejnom priestore. Semestrálnu prácu autorka zobrala do ulíc Banskej Bystrice, ako i do nákupných centier v spolupráci s Gabrielou Birošovou a Tatianou Jakubove (kamera, foto) a Michalom Čabaiom (strih), študentstvo AU FVU a FDU v Banskej Bystrici.

Matúš Maťátko

Matúš Maťátko (1984) študoval VŠVU, ateliér voľnej grafiky a ilustrácie u prof. Dušana Kállaya. Venuje sa veľkoplošnej grafike, ilustrácii, soche a maľbe. V r.2012 sa predstavil na 4 výstavách v Japonsku. V r.2016 absolvoval výtvarnú stáž na Bali (Slowpunch). Vo verejnom priestore realizoval veľkoplošné maľby v areáli 4D gallery v GA, „Anjelov“ na Mariánskej ulici v BA, vo foayé Novej Cvernovky (Džin z fľaše je vypustený...) a mural „Zrodenie“ na Jakubovom nám. v BA. Na festivale Pohoda a Socha a Objekt prezentoval monumentálne súsošie Za večnú slávu. Jeho posledný sólo projekt Biela-Modrá-Červená Epopej bol vystavený v liptovskej galérii P.M. Bohúňa. Aktívne tvorí a vystavuje na Slovenku aj v zahraničí od roku 2007.

Jana Farmanová

Jana Farmanová patrí k výrazným predstaviteľkám súčasnej slovenskej maľby. Narodila sa v roku 1970 v Nitre, v rokoch 1989 – 1996 študovala na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. V súčasnosti je doktorandkou na Katedre maľby FVU Akadémii umení v Banskej Bystrici, prof. Štefan Balázs.